

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) סנהדרין ד. (ב) צ"ק לב. (ג) ע"י תוס' ב"ק לב. ד"ה מיתבי, (ד) צ"ק לב. (ה) שם לב. (ו) ערכין ל. (ז) [שנה סג. ושל"ג], (ח) ד. (ט) ז. וע"י שיח יצחק, (י) יט ד. (כ) ע"י סוטה ג. (ל) במדבר לה כג.

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכא מענייניה דקרא. י"ב עיין סנהדרין דף פא"ב בחוס' נחוס': (ב) רש"י ד"ה האז וכו' לדרך האמת הס"ד: (ג) ד"ה ומנא פרט וכו' פרט למנאי לפדות אס היטה וכו' להמזירה לו הס"ד: (ד) תוס' ד"ה היינו וכו' דלי הוה כתיב ק' אז: (ה) בא"ד המתקנע קאמר והשתא ניחא וכו' דמשמע שפיר דיש אם למסורת דהיינו יראה משום דפשטיה דקרא משמע הכי דכתיב וכו' משמע יראה וזכרן את פני האדון וכו' לפי המקרא דקרינן יראה הליל: (ו) ד"ה לאשפה וכו' ליפנות כלל גם צלילה ואיכא דמקרי: (ז) בא"ד אצל השתא דעשויה: (ח) ד"ה אע"ג דגמיר וכו' דאם מנאן: (ט) בא"ד שמו עליו זה על גמ': (י) ד"ה צלא אינה וכו' לא שוגא לו ול"ע וכו' שנתחדש בה מערב: (כ) בא"ד אינטריך למימר אפילו ולא אויב לו דבמשנה מורה כתיב נמי כי לא שוגא הוא לו משום פרשה שנטיעת כ"ל. ועל מיעוט אפילו ולא אויב לו י"ב פי' שוגא גרע מאויב ואי לא קרא הוה אמנא שוגא דוקא אינו גולה אינטריך ולא אויב לו לאורוי דלף אינו אויב לו הלכך גולה אצל אויב אינו גולה ואין להקשות השתא דכתיב ולא אויב לו למה לי צלא אינה השתא אויב אינו גולה כל שכן שוגא דילי' ויהשאר חסרן: (ל) בא"ד משום פרשה שנטיית. י"ב פי' חרמי קראי כתיבי גמ' לא שוגא לו ולא אלטריכו אלא משום פרשה שנטיית ויהשאר חסרן:

גליון הש"ס

מתני' אם יש רשות צניק. ע"י צ"ק דף לב ע"כ תוס"ה דלא סגי: שם מזה הויער. לעיל ז ע"ב: גמ' הכא מענייניה. ע"י סוטה דף מה ע"א:

לעזי רש"י

כ"ישנישא. פירוש רגב, גוש עפר:

אלו הן הגולין

הא דרצ ילחק צר' יוסף צסנהדרין צשמעתא קמייתא (דף ד.): היינו. דקא דהר רצי ואמר ועוד למילפיה צגזירה שזה: פיסא. רגב גוש עפר כלישני"א צלע"ז: ואתר תמרי. והשיר תמרים: באנו למחלוקת. דהיינו דומיא דמן העץ לרצי ככח כחו דמי ופטור שהרגב

היה כח ראשון ונשירת התמרים היה כח שני קמ"ל שהרגב כגרזן והתמרים

כקיסם הניתנו: לגרמא. הוא עץ המריית שהתמרים תלוין אללו: ומחיה לבובסא. הוא אשכול התמרים המקוצצים יחד: ברתני' ר"א בן יעקב. מפרש טעמא צגמרא: האב המביא את בנו. להטותו לדרך (ב) אחרת: ושל"ח ב"ד. המלקה ארצעים לחייב מלקות: גמ' ליפנות ציוס: ואיכא דמיקרי ויתיב. ליפנות ציוס: ומצא. משמע שהוא שם ומנאן נשירת^[כ] נשל הצנזל: פרט לממציא עצמו. אחרי כן הוילא הלה את ראשו מן החלון וקיבל האזן צמנחו: ומצא פרט למצוי. צמוכר שדה אחרזמו (וצא לגואליו^[ל]) כתיב והשיגה ידו ומנא פרט למנאי (ג) אס היתה גאולה זו מנזיה צידו כשמכרה אין כופין את הלווקם להמזירה לו ליפדות: השתא נמי. כי לא מנא טטובה אין החטבה מנזה אלא עשיית הסוכה: לאו מצוה. להסכות: לאו מילתא היא דאמרי. ראהי טובה מוז היה לי להשיצו מן המקרא ענאמו דלאו צחטבה דמנזה איירי: דאי בעי חייב לך הכתוב כרת אס נכנס למקדש צטומאה זו: ה"ע דפטור. מכרת:

לאשפה האי אשפה ה"ד אי שכיחי בה רבים ופושע הוא אי לא שכיחי בה רבים ואנוס הוא א"ר פפא ח"לא צריכא אלא לאשפה העשויה ליפנות בה בלילה ואין עשויה ליפנות בה ביום ואיכא דמקרי ויתיב פושע לא הוי דהא אינה עשויה ליפנות בה ביום אונס נמי לא הוי דהא איכא דמקרי ויתיב: רבי אליעזר בן יעקב אומר וכו': ע"ת ר^[א] ומצא פרט לממציא את עצמו^[ב] מכאן אומר רבי אליעזר בן יעקב אם משיצתה האבן מידו הוציא הלה את ראשו וקבלה פטור למימרא דמצא מעיקרא משמע ורמיניה^[ג] ומצא^[ד] פרט למצוי ישלא ימכור ברחוק ויגאול בקרוב ברעה ויגאול ביפה אומר רבא (ה) ע"הכא מענייניה דקרא והתם מענייניה דקרא התם מענייניה דקרא דומיא דוהשיגה ידו מה השיגה ידו מהשתא אף מצא נמי מהשתא הכא מענייניה דקרא ומצא דומיא דיער מה יער מידי דאיתיה מעיקרא אף ומצא נמי מידי דאיתיה מעיקרא: הזורק את האבן וכו': א"ל ההוא מרבנן לרבא ממאי דמחטבת עצים דרשות דלמא מחטבת עצים דסוכה ומחטבת עצים דמערכה ואפ"ה אומר רחמנא ליגלי א"ל כיון דאם מצא חטוב (אינו חוטב^[ו]) לאו מצוה השתא נמי לאו מצוה^[ז] איתיביה רבינא לרבא יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב"ד לימא כיון דאילו גמיר לאו מצוה השתא נמי לאו מצוה התם אע"ג דגמיר מצוה דכתיב ע"סר בנך ויניחך ויתן מעדנים לנפשך הדר אומר רבא לאו מילתא היא דאמרי ע"אשר יבא את רעהו ביער (מה יער^[ח]) דאי בעי עייל ואי בעי לא עייל ואי סלקא דעתך מצוה מי סגיא דלא עייל אומר ליה רב אדא בר אהבה לרבא כל היכא דכתיב אשר דאי בעי הוא אלא מעתה^[ט] ואיש אשר ישמא ולא יתחטא אי בעי מיטמא אי בעי לא מיטמא מת מצוה דלא סגי דלא מיטמא הכי נמי דפטור שאני התם דאמר קרא

[לעדים ולדיינים^[י] כדאמר' צסנהדרין (דף כט.) (צמשנה תורה כתיב נמי כי לא שוגא הוא לו (ב) משום פרשה שנטיית^[יא] כך נראה למשי"ת:

וְמֵת הוּא יָנוּס אֶל אֶחָת הָעֵרִים הָאֵלֶּה וְחָי' (דברים יח. ה.) (ב) וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה לוֹ גָּאֵל וְהִשְׁגָּה יָדוֹ וּמָצָא כְּרִי גָאֻלָּתוֹ: (ויקרא כה. יב.) (ג) יִסֵּר בֶּנְךָ ויִנְיָחְךָ ויִתֵּן מַעֲדָנִים לְנַפְשְׁךָ: (משלי כח. יז.) (ד) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטֵּא ויִּכְרַתֶּהּ הַנֶּפֶשׁ תִּהְיֶה מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל כִּי אֶת מִקְדָּשׁ יְיָ טָמָא כִּי נִדָּה לֹא זִיק עָלָיו טָמָא הוּא: (במדבר יח. כ) וְיָקֻמוּ רִשְׁוֹי' ליפנות. בני אדם נפתינ צה לנקציהם [בבא קמא לב.]. ומצא את רעהו ומת. שהיה מצירו מנאי שם צשעה שהרים זה הגרזן חייב פרט לממנא את עצמו דפטור זה מגלות. מזה השיגה ידו מהשתא. דולאי מעיקרא כשמכרה לא היטה ידו משגת דכתיב (ויקרא כה) כי ימון חמין ומכר מאחרזמו [ערכין ל.].

ב"ד. ומקשו עליה וממאי דהאי רכתב לחטוב עצים דרשות הן דלמא חטבת עצים למערכה או עצים לעשות סוכה דאינון מצוה ואפילו הכי גולה. ודחי רבא כיון דאי מצא עצים חטובים למערכה ולסוכה [אינו חוטב] חטבת עצים דהשתא לאו מצוה היא. ואקשינן עליה אי הכי הני נמי האב לבנו והרב לתלמידו כיון דאילו גמירי לאו מצוה קא עביד בהכאתן אף בדלא גמירי אינה מצוה. ופרקינן הני אע"ג דגמירי מצוה קא עביד דכתב יסר בנך ויניחך וגוי. והדר אומר רבא לאו מילתא היא דאמרי דאפילו חטבת מצוה היא ומשום דאי מצא חטובין לאו מצוה היא למחטב השתא נמי לאו מצוה קא עביד אלא חטבת רשות היא מרכתב ואשר יבא את רעהו ביער ומשמע ואשר אי בעי לעיל אי בעי לא רכתב רשות היא אבל חטבת מצוה מי סגי ליה דלא עייל. ואקשינן עליה והכתיב גבי טומאה אשר יטמא הכי נמי דטומאה דרשות היא הא אם נטמא בטומאת מצוה כגון טומאת מת מצוה הכי נמי דפטור מחיטוי וטבילה. ומשני שאני התם

ב"ד. ומקשו עליה וממאי דהאי רכתב לחטוב עצים דרשות הן דלמא חטבת עצים למערכה או עצים לעשות סוכה דאינון מצוה ואפילו הכי גולה. ודחי רבא כיון דאי מצא עצים חטובים למערכה ולסוכה [אינו חוטב] חטבת עצים דהשתא לאו מצוה היא. ואקשינן עליה אי הכי הני נמי האב לבנו והרב לתלמידו כיון דאילו גמירי לאו מצוה קא עביד בהכאתן אף בדלא גמירי אינה מצוה. ופרקינן הני אע"ג דגמירי מצוה קא עביד דכתב יסר בנך ויניחך וגוי. והדר אומר רבא לאו מילתא היא דאמרי דאפילו חטבת מצוה היא ומשום דאי מצא חטובין לאו מצוה היא למחטב השתא נמי לאו מצוה קא עביד אלא חטבת רשות היא מרכתב ואשר יבא את רעהו ביער ומשמע ואשר אי בעי לעיל אי בעי לא רכתב רשות היא אבל חטבת מצוה מי סגי ליה דלא עייל. ואקשינן עליה והכתיב גבי טומאה אשר יטמא הכי נמי דטומאה דרשות היא הא אם נטמא בטומאת מצוה כגון טומאת מת מצוה הכי נמי דפטור מחיטוי וטבילה. ומשני שאני התם

ב"ד. ומקשו עליה וממאי דהאי רכתב לחטוב עצים דרשות הן דלמא חטבת עצים למערכה או עצים לעשות סוכה דאינון מצוה ואפילו הכי גולה. ודחי רבא כיון דאי מצא עצים חטובים למערכה ולסוכה [אינו חוטב] חטבת עצים דהשתא לאו מצוה היא. ואקשינן עליה אי הכי הני נמי האב לבנו והרב לתלמידו כיון דאילו גמירי לאו מצוה קא עביד בהכאתן אף בדלא גמירי אינה מצוה. ופרקינן הני אע"ג דגמירי מצוה קא עביד דכתב יסר בנך ויניחך וגוי. והדר אומר רבא לאו מילתא היא דאמרי דאפילו חטבת מצוה היא ומשום דאי מצא חטובין לאו מצוה היא למחטב השתא נמי לאו מצוה קא עביד אלא חטבת רשות היא מרכתב ואשר יבא את רעהו ביער ומשמע ואשר אי בעי לעיל אי בעי לא רכתב רשות היא אבל חטבת מצוה מי סגי ליה דלא עייל. ואקשינן עליה והכתיב גבי טומאה אשר יטמא הכי נמי דטומאה דרשות היא הא אם נטמא בטומאת מצוה כגון טומאת מת מצוה הכי נמי דפטור מחיטוי וטבילה. ומשני שאני התם

חשק שלמה על ר"ח (א) אפשר דט"ס הוא והני' נריך להקד צמירק ולי"ע: (ב) לפי פירוש זה אשר אחריו הלך הרמב"ם ספ"ו מהל' רועה מדוייק לישנא דממתיק דמן העץ המתקנע נמי אנשמט הצנזל קאי: (ג) כלומר אפילו אס מענאמו נשל ולא על ידי העץ: (ד) דגמא. כ"ה ג"כ גירסת הערוך ערך גדם: (ה) וכו"ה צמורן ערך כנס:

פרק שני

מכות

ח.

היינו דקאמר להו ועוד. פירוש משמע דמעיקרא ה"א טעמא משום אס למסורת וכתר הכי קאמר ועוד כלומר אע"ג דס"ל שאס למקרא מ"מ הכא איכא למשמע מגזירה שוה ותימה דמעיקרא נמי לא תלי טעמא צמסורת אלא משום דלא כתיב

מעלו ואמר ה"ר יוסף צכור שור דהיא היא וה"ק וכי נאמר ונשל הצנזל מעלו דאי (ד) כתיב כן אז הוי מיושב לומר יש אס למקרא לקרות ונשל דדקרי וכדלמרי רצנן והלא לא נאמר אלא מן העץ וא"כ אין לשון המקרא דקרינן ונשל מיושב על זה אלא ודאי מן העץ מוכיח דיש אס למסורת שהוא ונישל כמו והשיל וזה הלשון מיושב על מן העץ דמן העץ המתקנע (ה) והשתא ניחא הא דקאמר ועוד וכן פירש"י צסנהדרין^[א] גבי יראה יראה דמשמע שפיר מן"ל המסורת דהיינו יראה משום דפשטיה דקרא משמע דכתיב צתריה את פני האדון וגוי א"כ משמע יראה וזכור פני האדון והיינו לפי המסורת אצל לפי המקרא דקרינן יראה הל"ל לפני האדון:

מהו דתימא בכח כחו דמי. ולא דמי לעץ המתקנע דהתם נגע צמה שצידו צשעת התזת העץ אצל הכא שכבר ילא מידו צשעת התזת תמרים דמי שפיר לכת כמו אימא לא ליחייב קמ"ל:

לא צריכא אלאכו. פירוש דמהשתא לא צריך לאוקומא צסותר דהוא הדין צזורק ממש:

באשפה העשויה וכו'. והשתא מיירי ציוס וצזורק לאשפה ולא צסותר כותלו וכו"ת ולינקוט צאינה עשויה ליפנות כלל (ו) וגם צלילה איכא דמקרי ויתיב וכדקאמר השתא וי"ל דא"כ אנוס הוא דלית ליה לאסוקי אדעתיה הוא"ל דמקרי ויתיב כיון שאינה עשויה ליפנות כלל אצל השתא (ז) צעשויה ליפנות צלילה אית ליה לאסוקי"ל גס ציוס הוא"ל דמקרי ויתיב: אף ע"ג דגמיר מצוה קא עביד כו'. וכו"ת מ"מ קשה משליח צ"ד דכיון דאילו לקה צבר לאו מנזה קא עביד וכו' וי"ל דמ"מ איכא מנזה מתחילה מה שאין כן צחטיצת עניס דסוכה (ח) ואס מנאן חטוצות לא היה שם חטיצת מנזה מעולם שהרי לא נחטצו לכך וליכא למימר נמי כיון דאילו לא חטא לאו מנזה היא וכו' דההיא לאו שליח צ"ד מיקרי ולא דמי לרצו ואציו דלעולם שמו (ט) זה על צנו וזה על תלמידו: (על"ב)^[י] בלא איבה פרט לשובא. תימה אמאי אינטריך האי קרא תיפוק ליה דכתיב צמשנה תורה^[יא] והוא לא שוגא (י) ולי"ע ושמא י"ל דצמשנה תורה נחזרת ונשנית צצביל דצר שנתחדש^[יב] מיער והרצה פרשיות יש צענין זה צצמשנה תורה אצל לא קשה מולא אויב לו דצאלה מסעי^[יג] דההוא אינטריך למימר אפילו (כ) לא אויב לו טמא

במקום בקעת עומדין לרבנן כח כחו הוא ופטור. אלא לרבי כח כחו היכי הוי. כגון דשרא פיסא ומחיה לגרמא (ז) ואול גרמא ומחיהה לכבסא פירוש ססני (של) תמרים (ה) ואתר תמרי אוול תמרי וקטלו היינו כח כחו ופטור: הזורק אבן ברשות הרבים והרג הא ודאי מזיד הוא והאי דנתן גולה אוקימנא בסותר את כותלו. ירושלמי כגון שהיה כותלו גוהה והיה סותרו לאשפה העשויה להיפנות בה בלילה ואינה עשויה להיפנות בה ביום ואיכא דמיקרי יתיב ומיפקנא פושע לא הוי דהא אינה עשויה להיפנות בה ביום אנוס נמי לא הוי דהא איכא דמיקרי ויתיב לפיכך גולה. ת"ר ומצא את רעהו פרט לממציא את עצמו מיכן אי"ר אליעזר בן יעקב אם משיצאת האבן מידו הוציא הלה את ראשו וקיבלה פטור. ואסיק' האי ומצא מידו דהוה מעיקרא משמע דומיא דיער והאי דכתב ומצא כדי גאולתו מיד דלא הוה מעיקרא אלא השתא איזדמן ליה דומיא דהשיגה ידו: הזורק אבן לחצרו והרג אם יש רשות לניזק ליכנס גולה כו'. אבא שאול אומר מה חטבת עצים רשות אף כל רשות יצא האב המכה בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח

ב"ד. ומקשו עליה וממאי דהאי רכתב לחטוב עצים דרשות הן דלמא חטבת עצים למערכה או עצים לעשות סוכה דאינון מצוה ואפילו הכי גולה. ודחי רבא כיון דאי מצא עצים חטובים למערכה ולסוכה [אינו חוטב] חטבת עצים דהשתא לאו מצוה היא. ואקשינן עליה אי הכי הני נמי האב לבנו והרב לתלמידו כיון דאילו גמירי לאו מצוה קא עביד בהכאתן אף בדלא גמירי אינה מצוה. ופרקינן הני אע"ג דגמירי מצוה קא עביד דכתב יסר בנך ויניחך וגוי. והדר אומר רבא לאו מילתא היא דאמרי דאפילו חטבת מצוה היא ומשום דאי מצא חטובין לאו מצוה היא למחטב השתא נמי לאו מצוה קא עביד אלא חטבת רשות היא מרכתב ואשר יבא את רעהו ביער ומשמע ואשר אי בעי לעיל אי בעי לא רכתב רשות היא אבל חטבת מצוה מי סגי ליה דלא עייל. ואקשינן עליה והכתיב גבי טומאה אשר יטמא הכי נמי דטומאה דרשות היא הא אם נטמא בטומאת מצוה כגון טומאת מת מצוה הכי נמי דפטור מחיטוי וטבילה. ומשני שאני התם

עין משפט

גר מצוה

יב א מיי פ"ו מהלכות רועה הלכה טו סמג עשין עה:

יג ב מיי שם הל' יא:

יד ג ד מיי שם הלכה ו:

טו ה ו ז מיי שם הל' ז:

זז ח מיי שם הלכה ח:

יז ט מיי שם הל' ט:

יח י מיי פ"א מהל' שמעין הלכה יז סמג לאון ערה:

יט ב מיי פ"ה מהלכות רועה הלכה ה ו סמג עשין עה:

הגהות וציונים

[א] רש"א מ"ז (גליון) ועיין תוי"ט וערוך לנר: [ב] בסה"מ ליג" א"ף כל רשות" (גליון): [ג] רש"א מ"ז (גליון): [ד] רש"א מ"ז (גליון) וכן בכת"י ליתא: [ה] בכת"י ליתא היבת "נשירת": [ו] רש"א צפר"ק דסנהדרין (גליון): [ז] רש"א גמיו (גליון): [ח] צ"ל הא דמקרי (כ"ה בתוס' ר"פ): [ט] יש להוסיף אדעתיה (באה"מ, וכ"ה בתוס' ר"פ): [י] נוסף עפ"י המהרש"א: [כ] צ"ל פו ע"א תוד"ה מונמצא:

רבינו חננאל

והא דבעי רבי אבהו מר' יוחנן היה עולה בסולם ושמטה שליבה מתחתיו והרגה תני חדא חייב. ואוקימ' לנזיקין ואע"ג דעלייה היא לענין ניוקא חייב. ותני חדא פטור מגלות. איבעית אימא הא והא לגלות והא דקתני חייב כגון דאתלע דכיון דאתלע ולא חזי לעלייה מעיקרא יידיה היא. איבעית אימא דלא אתלע כלל והאי דקתני חייב כגון דלא מיהרק כיון דלא מיהרק לא חזי למיסק ביה ומעיקרא יידיה היא: נשמט הברזל מקתו קודם שיכה על העץ לבקעו והרג רבי אומר אינו גולה דהאי קרוב למיור הוא שאילו לא היה רפוי לא היה נשמט. ואמרינן מאי טעמא קסבר יש אס למסורת ונשל (א) כתיב כלומר ונשל הברזל [מן העץ]. מן העץ המתבקע רבי אומר גולה וחכ"א אינו גולה. כגון שנתוה בקעת מן העץ והלכה והרגה. או נשמט הברזל. כלומר מוכח הכאתו בעץ לבקעו נשמט והלך והרג (ב) ואם יש לומר והלא מפורש בתחלת סנהדרין כי רבי יש אם למקא סבידא ליה. אומר לך כתב למעלה לחטוב עצים וכתב למטה ונשל הברזל מן העץ מה העצים הכתובים למעלה העצים המתבקעין הן אף עץ הכתוב למטה מן העץ המתבקע. וחכ"א גולה מאי טעמא ונשל כתיב מכל מקום [ע"כ שיך לרף ז: ג] אומר רב פפא האי דשרא פיסא. פי' טיט שיבש ונעשה כאבן לדיקלא ואתר תמרי ואוול תמרי וקטול לרבי דמחייב בהתזת בקעת חייב דתמרי